

Pani
Izabela Duchnowska
Radna Rady Miejskiej Wrocławia

Wrocław, 13 maja 2025 r.

WSR-GK.0003.1.2025.MK

Szanowna Pani Radna,

w odpowiedzi na Pani interpelację ws. działań miasta dotyczących ograniczania populacji komarów i kleszczy we Wrocławiu oraz stosowania bezpiecznych i ekologicznych metod, informuję, że Gmina Wrocław od 1998 r. realizuje Wrocławski program kontroli liczebności komarów.

Na wstępie należy zwrócić uwagę, że specyficzny klimat Wrocławia wynikający z położenia geograficznego, ukształtowania terenu, jak również obecność wielu zbiorników, stwarza dogodne środowisko do rozmnażania się uciążliwych dla społeczeństwa komarów, co w dużej mierze można było odczuć podczas powodzi w 1997 roku. Sprzyjające miejsca do rozwoju komarów (Culicidae) powstają również masowo po obfitych deszczach i wzroście temperatury.

Odnosząc się do pytań zawartych w interpelacji uprzejmie wyjaśniam, co następuje:

Ad. 1. Wszelkie działania ograniczające populacje komarów podejmowane w ramach programu są ściśle uzależnione o panujących warunków hydrologicznych i atmosferycznych w danym roku. Wszelkiego rodzaju zabiegi są wykonywane w zależności od tego co dzieje się w terenie i zostanie stwierdzone przez Zespół ds. monitoringu dynamiki rozwoju populacji komarów. Jedynie aplikacja preparatu mikrobiologicznego do kręgów przy punktach poboru wody na Cmentarzu Grabiszyńskim oraz Cmentarzu Osobowickim odbywają się co 7-10 dni od momentu, gdy wzrośnie temperatura powietrza i w terenie zostanie potwierdzony rozwój komarów gatunków letnich, których samice składają jaja na tafli stojącej wody.

Cały proces doboru optymalnie i efektywnie działających, w danych warunkach środowiskowych, metod zwalczania komarów jest określany jako integrowany system zarządzania procesem zwalczania komarów. Głównym założeniem programu jest kontrolowane ograniczanie liczebności populacji komarów (larw i osobników dorosłych), a nie całkowita likwidacja tych owadów w środowisku.

Podstawą realizacji programu jest fachowy i regularny monitoring dynamiki rozwoju populacji lokalnej fauny komarów na terenie miasta oraz kartowanie tych miejsc. Te czynności są prowadzone przez Zespół monitorujący i polegają na stałej obserwacji potencjalnych miejsc rozwojowych komarów, ustalaniu wielkości populacji, wyznaczaniu

miejsz wymagających przeprowadzenia zabiegów i terminów, a także doborze odpowiedniego preparatu i jego dawki oraz wykonaniu oprysków przy użyciu preparatów biologicznych w obrębie zastoin wody i rozlewisk o powierzchni do 0,01 ha w razie stwierdzenia potrzeby. Obserwacją objęte są tereny zieleni należące do miasta, znajdujące się w jego granicach administracyjnych tj. parki, zieleńce, skwery doliny rzeczne, kanały i ciekł wodne.

W wyniku wieloletnich działań i obserwacji wyznaczone zostały stałe, potencjalne miejsca rozwoju komarów, które mają znaczący wpływ na zwiększoną uciążliwość tych owadów dla miasta (ok. 300 stałych punktów).

W ramach realizacji Wrocławskiego programu kontroli liczebności komarów podejmowane są przede wszystkim działania w oparciu o:

- metodę biologiczną polegającą na likwidacji larw komarów w zbiornikach wodnych przy wykorzystaniu naturalnych wrogów komarów tj. drapieżników, pasożytów, patogenów i toksyn bakteryjnych, bez negatywnego wpływu na zdrowie ludzi, zwierząt i środowisko, a tym samym ograniczanie ingerencji w środowisko.

Głównym narzędziem jest aplikacja mikrobiologicznych preparatów (larwicydów) tworzonych na bazie krystalicznych protoksyn produkowanych przez szczep bakterii *Bacillus thuringiensis israelensis*. Specyficzność i wybiórczość działania mikrobiologicznych insektycydów umożliwia zachowanie w trakcie sezonu wiosenno-letniego w lokalnych biocenozach innych organizmów będących naturalnymi wrogami komarów (larwy ważek, chrząszcze), które odżywiając się nowo wylęgniętymi larwami wspomagają redukcję ich liczebności; [w Polsce jest to wyłącznie Vectobac 12 AS, posiadający odpowiednie pozwolenie i rejestrację do stosowania]. Dlatego też stały monitoring i szybkie wykonanie zabiegów biologicznych, na niewielkim obszarze pozwala zahamować rozwój kolejnej populacji osobników dorosłych, a tym samym ograniczyć wykorzystanie preparatów chemicznych do minimum.

Biologiczne metody zwalczania rozszerzono poprzez wykorzystanie drobnego narybku żywiącego się tymi larwami. W tym celu od 2002 roku prowadzone jest systematyczne zarybianie wybranych stałych zbiorników wodnych na terenie Wrocławia m.in. takimi gatunkami jak: lin, karaś, wzdrga słonecznica, jaź. Rozpoczęcie zarybiania zostało poprzedzone wykonaniem przez zespół naukowców ekspertyzy dotyczącej warunków panujących w stałych zbiornikach. Obserwacje prowadzone w zbiornikach objętych introdukcją ryb wykazują trafność i skuteczność tej metody. W żadnym przypadku nie zanotowano zjawiska ich masowego wylęgu. Zbiorniki do zarybiania są typowane we współpracy ze Stowarzyszeniem Natrix, pod kątem występowania płazów. Organizacja wskazuje te zbiorniki, które nie są zamieszkałe przez płazy. Każdego roku kilka zbiorników jest inwentaryzowanych pod względem składu gatunkowego i ilościowego występujących ryb. Wykonana ekspertyza pozwala na prawidłowe zarybianie zbiorników w następnych latach, w szczególności jakimi gatunkami oraz aby nie doprowadzić do przegęszczenia w zbiorniku.

Zarybianiu podlegają wyłącznie zbiorniki należące do miasta Wrocławia, pozostające pod nadzorem Zarządu Zieleni Miejskiej, w których nie wolno łowić.

- metodę fizyczną polegającą na likwidacji miejsc rozwoju komarów (zarządzanie środowiskowe) poprzez utrzymywanie drożności infrastruktury melioracyjnej oraz odpowiednie zabezpieczanie miejsc pochodzenia antropogenicznego, w których gromadzi się woda np. do podlewania.

Ad. 2. Wykonywanie zabiegów preparatami chemicznymi odbywa się wyłącznie w sytuacjach wzmożonej uciążliwości ze strony dorosłych osobników komarów, m.in.

po wystąpieniu intensywnych opadów deszczu lub fali wezbraniowej na rzekach. Preparaty chemiczne nie są wybiórcze, dlatego wieloletnie działania pozwoliły na wypracowanie minimalnej dawki środka bójczonego, który skutecznie eliminuje komary, a w mniejszym stopniu szkodzi innym owadom. Zabiegi tymi preparatami prowadzone są w czasie największej aktywności komarów – późnym wieczorem lub wczesnym rankiem- gdy występują odpowiednie warunki atmosferyczne tj. brak opadów deszczu minimum 24h, wiatr max. do 4 m/s, temperatura powietrza poniżej 24°C. Informacja o zamiarze planowanego oprysku każdorazowo przesyłany jest do Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej we Wrocławiu.

Zabiegi wykonywane są metodą naziemną czyli aplikacja preparatów odbywa się przy wykorzystaniu opryskiwaczy ciśnieniowych ręcznych i spalinowych oraz urządzeń do zamgławiania w przypadku preparatów chemicznych.

Wykonawcy świadczący usługi aplikacji preparatów są zobowiązani do stosowania środków zgodnych z poniższymi wytycznymi: wykonywanie zabiegów preparatami biologicznymi zwalczającymi larwy komarów i preparatami chemicznymi ograniczającymi postacie dorosłe komarów, spełniające następujące warunki:

- a) posiadają aktualny termin ważności,
- b) posiadają odpowiednie wymagane zezwolenia lub atesty,
- c) dla preparatów chemicznych potwierdzenie (zapis w karcie charakterystyki lub etykiecie preparatu) o przeznaczeniu do stosowania na terenach otwartych oraz na zewnątrz budynków,
- d) znajdują się w Rejestrze Produktów Biobójczych prowadzonym przez Urząd Rejestracji Produktów Leczniczych, Wyrobów Medycznych i Produktów Biobójczych (www.urpl.gov.pl/produkty-biobojcze).

Wykonawcy są w pełni odpowiedzialni za wykonywane opryski. Zobowiązani są do zachowania wszelkich środków ostrożności względem ludzi oraz środowiska.

Ze względu na ukształtowanie terenu w obszarze doliny Bystrzycy, od 2010 roku prowadzone są działania, w których osoba monitoruje i jednocześnie po stwierdzeniu potrzeby aplikuje preparat mikrobiologiczny. Te doświadczenia ukazały, iż prewencja związana z zastosowaniem preparatów biologicznych minimalizuje użycie preparatów chemicznych, a tym samym skutecznie ogranicza uciążliwość komarów poprzez zahamowany rozwój i zmniejsza negatywną ingerencję w środowisko. Takie rozwiązanie znacznie ograniczyło z roku na rok uciążliwość komarów na terenach osiedli sąsiadujących z doliną, co jest potwierdzone obserwacjami, jak również przez samych mieszkańców.

Ad. 3 Dążąc do wprowadzania standardów w ramach zastosowania zintegrowanych metod ograniczania uciążliwości komarów od 2007 roku prowadzone są różnego rodzaju badania przy współpracy z Uniwersytetem Wrocławski mające na celu obserwację składu fauny komarów i wprowadzania nowych rozwiązań do programu.

W roku 2013 przeprowadzono badania polegające na określeniu wpływu rodzaju siedlisk pochodzenia antropogenicznego, w których rozwijają się komary, na kształtowanie zjawiska uciążliwości dla miasta Wrocławia, poprzez ocenę i porównanie produktywności synantropijnych gatunków tych owadów. Badaniem zostały objęte wpusty uliczne w obszarze Rynku i Ostrowa Tumskiego, Cmentarz Osobowicki (studnie) oraz Rodzinne Ogródki Działkowe „Jeżyny”. Obserwacje rozwoju populacji komarów w trakcie całego sezonu na ww. terenie potwierdziły, że są to miejsca które szczególnie latem przyczyniają się do zwiększonej uciążliwości. Niezabezpieczone przed dostępem samic pojemniki gromadzące wodę deszczową na terenach działkowych stanowią doskonałe miejsca do rozwoju komarów nawet podczas suchego lata. Dlatego ważne jest, aby mieszkańcy zwracali uwagę na wszelkiego rodzaju pojemniki mogące gromadzić wodę i opróżniały je.

W ten sposób zmniejszając ilość komarów przede wszystkim w swoim najbliższym otoczeniu.

Obecnie systematycznie badany jest skład gatunkowy komarów występujących na terenie miasta ze szczególnym uwzględnieniem gatunków inwazyjnych, które mogą się pojawić ze względu na różne procesy, w tym globalizację, zmiany klimatu, transport. Dzięki badaniom już udało się potwierdzić kilka gatunków, które w latach wcześniejszych nie były stwierdzane na naszym terenie.

Temat montowania budek lęgowych dla jerzyków był już analizowany kilka lat temu. Oczywiście jak każdy ptak, również jerzyk może zjadać dorosłe osobniki komarów, jednak badania naukowe nad składem pokarmu jerzyków, przeprowadzone w środowisku naturalnym donoszą, że udział komarów w ich diecie wynosi ok. 2%. Należy pamiętać, że badania, które donoszą iż jerzyki są w stanie zjadać do 10 tysięcy komarów dziennie były prowadzone w laboratorium, gdzie nie występowały inne owady. Naturalnym miejscem gniazdowania tych ptaków są szczeliny w skalistych zboczach. Jako Gmina wspieramy tego typu inicjatywy przy zachowaniu warunków, które w przypadku montażu budek, z punktu widzenia efektu powinny być spełnione tj.: odpowiednia wystawa, wysokość montażu, brak przeszkód umożliwiających wystartowanie do lotu, systematyczna opieka nad tymi urządzeniami oraz to, aby były to miejsca atrakcyjne dla jerzyków. Należy również pamiętać, że są to ptaki, które całe życie spędzają w locie, łącznie ze snem.

Miasto prowadzi również kampanie edukacyjno- informacyjną *#Komar nie siada*. W 2021 r. w ramach tej kampanii zostały zaktualizowane ulotki i plakaty z informacjami o Wrocławskim programie kontroli liczebności komarów, jednocześnie zachęcające mieszkańców Wrocławia do podjęcia działań ograniczających powstawanie miejsc rozwoju komarów w najbliższym otoczeniu. Ww. materiały wraz z krótkim filmem zostały umieszczone w mediach, a także za pośrednictwem drogi elektronicznej zostały przesłane do Rad Osiedli, zarządów Rodzinnych Ogródków Działkowych. Materiały są również rozdawane wraz z sadzonkami lawendy m.in.: podczas pikniku „Sobota z Zielonym Wrocławiem” oraz w latach wcześniejszych w wybranych parkach (Park Staszica, Park Tołpy, Skwer de Veuster na Szczepinie, Park Leśnicki, Park Grabiszyński, Park Południowy, Park Tarnogajski, Park Słoneczny na Gaju), a także przy Hydropolis, na placu Wolności podczas Dnia Dziecka. Przez cały sezon Zespół ds. monitoringu pracując w terenie również rozdaje ulotki zainteresowanym mieszkańcom.

Dodatkowo pragnę podkreślić, że Wrocławski program kontroli liczebności komarów do roku 2018 był jedynym programem w skali całego kraju jeśli chodzi o ograniczanie uciążliwości komarów, który jest tak rozbudowany i powtarzany systematycznie co roku. W ostatnich latach działania ograniczające rozwój komarów na swych terenach podjęły sąsiednie gminy: Czernica, Jelcz-Laskowice, Siechnice, a od 2024 r. również Oborniki Śląskie co ma ogromne znaczenie przede wszystkim na konieczność stosowania środków chemicznych. Komary mają doskonałe zdolności migracyjne i niektóre gatunki, zwłaszcza popowodziowe, mogą się przemieszczać na odległość do ok. 25 km. Dlatego w programach tego typu bardzo ważna jest współpraca, aby działaniami objęte były jak największe obszary i w przypadku wystąpienia zastoin wody po powodzi lub intensywnych deszczach można wspólnie zadziałać preparatem mikrobiologicznym, aby nie dopuścić do rozwoju forma dorosłych tych owadów a tym samym zniwelować użycie preparatu chemicznego.

Działania w ramach realizacji Wrocławskiego programu kontroli liczebności komarów w całości są finansowane ze środków budżetu miasta Wrocławia. Program jest zadaniem dobrowolnym podjętym i realizowanym przez kilkanaście lat. Wszelkie działania

prowadzone są wyłącznie na terenach zielonych należących do miasta Wrocławia czyli parki, skwery zielone, tereny dolin rzecznych, Pola Irygacyjne, ciek wodne.

W zakresie ograniczania kleszczy miasto nie prowadzi żadnych działań ograniczających. Wieloletnie badania nad różnymi rozwiązaniami, które mogłyby w naturalny sposób ograniczać populacje kleszczy, nie pozwoliły na wypracowanie standardu przy użyciu metod biologicznych przyjaznych środowisku, w przeciwieństwie do komarów.

W naturalnym środowisku występuje wielu naturalnych wrogów kleszczy w tym m.in. bakterii grzybów, owadów, ptaków. Zastosowanie środków chemicznych, które nie działają wybiórczo, a ze względu na budowę kleszcza wymagałoby użycia bardzo dużej dawki środka bójczego, co oddziaływałoby szkodliwie na środowisko. W miejscach zastosowania mogłoby dojść do zubożenia bioróżnorodności. Dlatego na chwilę obecną pozostają nam działania prewencyjne odpowiednia odzież, stosowanie dostępnych repelentów, zabezpieczanie naszych czworonożnych przyjaciół oraz dokładne oglądanie swojego ciała po powrocie ze spacerów.

Renata Granowska

Wiceprezydent Wrocławia